

ЕТНОГРАФСКИ
ИНСТИТУТ САНУ

ГЛАСНИК

Етнографског
института
САНУ

LXVI(3)

Београд 2018.

ГЛАСНИК ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА САНУ LXVI (3)

BULLETIN OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA LXVI (3)

UDC 39(05)

ISSN 0350-0861

INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA

BULLETIN

OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY

LXVI

No. 3

Chief Editor:

Prof. Dragana Radojičić, PhD (Institute of Ethnography SASA)

Editor:

Srđan Radović, PhD (Institute of Ethnography SASA)

International editorial board:

Milica Bakić-Hayden, PhD (University of Pittsburgh), Ana Dragojlović, PhD (University of Melbourne), prof. Peter Finke, PhD (University of Zurich), prof. Karl Kaser, PhD (Karl-Franzens University, Graz), Gabriela Kilianova, PhD (Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava), prof. Kjell Magnusson, PhD (University of Uppsala), prof. Marina Martynova, PhD (Institute of Ethnology and Anthropology Russian Academy of Sciences, Moscow), Ivanka Petrova, PhD (IEFEM – Bulgarian Academy of Sciences, Sofia), Tatiana Podolinska, PhD (Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava), Jana Pospíšilova, PhD (Institute of Ethnology of the Czech Academy of Sciences, Brno), Ines Prica, PhD (Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb), Ingrid Slavec Gradišnik, PhD (Institute of Slovenian Ethnology RC SASA, Ljubljana).

Editorial board:

Gordana Blagojević, PhD (Institute of Ethnography SASA), Ivan Đorđević, PhD (Institute of Ethnography SASA), prof. Ildiko Erdei, PhD (Faculty of Philosophy, Belgrade), prof. Ljiljana Gavrilović, PhD (Institute of Ethnography SASA), academician Jelena Jovanović, PhD (Institute of Musicology SASA, Belgrade), Aleksandra Pavićević, PhD (Institute of Ethnography SASA), Lada Stevanović, PhD (Institute of Ethnography SASA), academician Gojko Subotić, PhD (Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade).

Advisory board:

Prof. Jelena Đorđević, PhD (Faculty of Political Sciences, Belgrade), prof. Maja Godina Golija, PhD (Institute of Slovenian Ethnology RC SASA, Ljubljana), Renata Jambrešić Kirin, PhD (Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb), Miroslava Lukić Krstanović, PhD (Institute of Ethnography SASA), Mladena Prelić, PhD (Institute of Ethnography SASA), prof. Ljupčo Risteski, PhD (Faculty of Natural Sciences and Mathematics, Skopje), prof. Lidija Vujačić, PhD (Faculty of Philosophy, Nikšić), prof. Bojan Žikić, PhD (Faculty of Philosophy, Belgrade).

Secretary:

Marija Đokić (Institute of Ethnography SASA)

BELGRADE 2018

ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ

ГЛАСНИК

ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА

LXVI

свеска 3

Главни и одговорни уредник:

Проф. др Драгана Радојичић (Етнографски институт САНУ)

Уредник:

Др Срђан Радовић (Етнографски институт САНУ)

Међународни уређивачки одбор:

Др Милица Бакић-Хејден (Универзитет у Питсбургу), др Ана Драгојловић (Универзитет у Мелбурну), проф. др Петер Финке (Универзитет у Цириху), проф. др Карл Казер (Karl-Franzens Universität, Грац), др Габриела Килианова (Етнолошки институт САВ, Братислава), проф. др Шел Магнусон (Универзитет у Упсали), проф. др Марина Мартинова (Институт етнологије и антропологије РАН, Москва), др Иванка Петрова (ИЕФЕМ – БАН, Софија), др Татиана Подолинска (Етнолошки институт САВ, Братислава), др Јана Поспишилова (Етнолошки институт АН ЧР, Брно), др Инес Прица (Институт за етнологију и фолклористику, Загреб), др Ингрид Славец Градишник (Институт за словеначку етнологију ЗРЦ САЗУ, Љубљана).

Уређивачки одбор:

Др Гордана Благојевић (Етнографски институт САНУ), др Иван Ђорђевић (Етнографски институт САНУ), проф. др Илдико Ердеи (Филозофски факултет у Београду), проф. др Љиљана Гавриловић (Етнографски институт САНУ), академик Јелена Јовановић (Музиколошки институт САНУ, Београд), др Александра Павићевић (Етнографски институт САНУ), др Лада Стевановић (Етнографски институт САНУ), академик Гојко Суботић (Српска академија наука и уметности, Београд).

Издавачки савет:

Проф. др Јелена Ђорђевић (Факултет политичких наука, Београд), проф. др Маја Година Голија (Институт за словеначку етнологију ЗРЦ САЗУ, Љубљана), др Рената Јамбрешић Кирић (Институт за етнологију и фолклористику, Загреб), др Мирослава Лукић Крстановић (Етнографски институт САНУ), др Младена Прелић (Етнографски институт САНУ), проф. др Љупчо Ристески (Природно-математички факултет, Скопље), проф. др Лидија Вујачић (Филозофски факултет у Никшићу), проф. др Бојан Жикић (Филозофски факултет у Београду).

Секретар уредништва:

Марија Ђокић (Етнографски институт САНУ)

БЕОГРАД 2018.

Издавач:
ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ
Кнез Михаилова 36/IV, Београд, тел. 011-2636-804
e-mail: eisanu@ei.sanu.ac.rs
Мрежна страница часописа: www.ei.sanu.ac.rs

Publisher:
INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA
Knez Mihailova 36/IV, Belgrade, phone: 011-2636-804
e-mail: eisanu@ei.sanu.ac.rs
Journal's web page: www.ei.sanu.ac.rs

Лектори:
Ивана Башић
David Brown

Превод:
аутори текстова

Дизајн корица:
Горан Витановић

Техничка припрема и штампа:
Академска издања, Београд

Тираж:
300 примерака

Примљено на седници Одељења друштвених наука САНУ одржаној октобра 2018. године,
на основу реферата академика Димитрија Стефановића.

Accepted for publication at the meeting of the Department of Social Sciences SASA
in October 2018, based on the report of academician Dimitrije Stefanović.

Штампање публикације финансирано је из средстава
Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.
Printing of the journal was funded by the Ministry of Education, Science and Technological
Development of the Republic of Serbia.

Гласник Етнографског института САНУ излази три пута годишње и доступан је и индексиран у
базама: DOAJ (Directory of Open Access Journals), ERIH PLUS (European Reference Index for the
Humanities), SCIndeks (Српски читатни индекс), Ulrich's Periodicals Directory, NSD (Norsk
samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS – Norwegian Social Science Data Service), CEEOL (Central
and Eastern European Library).

The Bulletin of Institute of Ethnography SASA is issued three times a year and can be accessed in:
DOAJ (Directory of Open Access Journals), ERIH PLUS (European Reference Index for the Human-
ities), SCIndeks (Srpski citatni indeks), Ulrich's Periodicals Directory, NSD (Norsk
samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS – Norwegian Social Science Data Service), CEEOL (Central
and Eastern European Library).

Научни радови
Scientific Papers

Тема броја – Истраживање миграција

(ур. Јадранка Ђорђевић Црнобрња и Мирослава Лукић Крстановић)

Topic of the Issue – Research of Migrations

(eds. Jadranka Đorđević Crnobrnja and Miroslava Lukić Krstanović)

<i>Реч уредница</i> <i>Editorial Note</i>	457-458
Марта Стојић Митровић, <i>Миграције као предмет антрополошког истраживања: концептуализације и политике</i>	459-475
Marta Stojić Mitrović, <i>Migration as the Object of the Anthropological Inquiry: Conceptualizations and Policies</i>	
Rahela Jurković, <i>Migranti i sport: nogomet kao prostor integracije izbjeglica u Hrvatskoj</i>	477-491
Rahela Jurković, <i>Migrants and Sport: Football as an Area for Integration of Refugees in Croatia</i>	
Драгана Антонијевић и Милош Рашић, <i>Аматерске позоришне представе српских миграната у Бечу</i>	493-510
Dragana Antonijević and Miloš Rašić, <i>Amateur Theater Plays by Serbian Migrants in Vienna</i>	
Петрија Јовичић, <i>Уметници и уметност Србије ван српских граница</i>	511-523
Petrija Jovičić, <i>Artists and Art of Serbia beyond Serbian Borders</i>	
Марија Брујић, <i>Антрополошка анализа културних представа о Србији и Европској унији страних држављанки Европске уније које живе у Београду</i>	525-546
Marija Brujić, <i>Anthropological Analysis of Cultural Representations of Serbia and the European Union by EU Female Citizens Living in Belgrade</i>	
Марија Мандић, <i>'Како су људи долазили у Берлин?' Личне мреже у дискурсу миграната бошњачке националности</i>	547-580
Marija Mandić, <i>'Why Were People Coming to Berlin?' Personal Networks in the Discourse of Bosniak Migrants</i>	

- Јадранка Ђорђевић Црнобрња, *Миграције, интеграција и брачна пракса код Горанаца* 581-600
 Jadranka Đorđević Crnobrnja, *Migration, Integration and Marriage Practices among the Gorani*
- Мирјана Павловић, *Галипољци у Пехчеву, Македонија. Приче о пореклу и насељавању* 601-616
 Mirjana Pavlović, *Gallipols in Pehčevo, Macedonia. Narratives about Origin and Settlement*
- Ивајло Марков, *Социјални статус и престиж у условима транснационалних миграција. Етнографска студија међу Албанцима из Републике Македоније* 617-639
 Ivaylo Markov, *Social Status and Prestige in Conditions of Transnational Migration. Ethnographic Study among the Albanians from the Republic of Macedonia*
- Јелена Предојевић-Деспић и Весна Лукић, *Предузетништво као облик интеграције: искуства бивших избеглица у Београду, Србија* 641-655
 Jelena Predojević-Despić and Vesna Lukić, *Entrepreneurship as a Mode of Integration: Experiences of Former Refugees in Belgrade, Serbia*
- Uršula Lipovec Čebtron and Lea Bombač, *Pregnant Women on the Move and the Response of the Slovenian Health System to Their Needs* 657-673
 Уршула Липовец Чеброн и Леа Бомбач, *Труднице у покрету и одговор словеначког здравственог система на њихове потребе*

II

Научна критика и полемика Discussion and Polemics

- Мирослава Лукић Крстановић, *Миграцијске теме и истраживачка мобилност. О темату 'Истраживање миграција'* 674-679

III

Прикази Reviews

- Vladimír Potančok, *Research on Current Changes in Contemporary Society. New Books Published by the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences (II.)* 681-683

Драгана Антонијевић, <i>Miroslava Lukić Krstanović and Mirjana Pavlović, 'Ethnic Symbols and Migrations: Serbian Communities in USA and Canada'</i>	683-685
Теодора Јовановић, <i>Јелена Васиљевић, 'Антропологија грађанства'</i>	685-687
Драгана Радојичић, <i>Владимир Рогановић, 'Андрић у Херцег Новом'</i>	687-689
Саша Недељковић, <i>Сања Златановић, 'Етничка идентификација на послератном подручју: српска заједница југоисточног Косова'</i>	689-691

IV

Хронике Chronicles

Александра Ђурић Миловановић, <i>Међународна радионица 'Religion and Migration in Eastern Orthodox World'</i>	693-695
Марта Стојић Митровић, <i>Летња школа 'Миграције на Западном Балкану – од транзита до прихвата'</i>	695-696

V

In memoriam

Драгана Радојичић и Ивана Башић, <i>Петрија Јовичић (1971–2018)</i>	697-700
---	---------

In memoriam

Петрија Јовичић (1971–2018)¹

Др Петрија Јовичић била је члан колектива Етнографског института САНУ до првих дана октобра месеца 2018. године, када је стигла тужна вест о њеном неповратном одласку након дуге и тешке борбе. Својим радом и неуморним стваралаштвом на пољу науке и сликарства обележила је последњих пет година рада нашег института. Рођена је 05. 03. 1971. године у Ивањици, у кући угледних родитеља. Детињство је провела у Приликама, са сестром Весном, чија ју је љубав пратила и у најлепшим и у најтежим часовима. Мајка је седамнаестогодишњег Виктора – извора њене животне снаге и радости.

Средњу уметничку школу за дизајн завршила је у Београду 1990. године. Дипломирала је на Факултету примењених уметности и дизајна у Београду, одсек Зидно сликарство, смер Рестаурација и конзервација (1996). Магистрирала је на Факултету примењених уметности и дизајна, зидно сликарство (мозаик), ментор проф. Владимир Тодоровић, на тему: *Ритам града* (2001). Докторирала је на Интердисциплинарним студијама Универзитета уметности у Београду, одсек Теорија уметности и медија, код проф. Николе Шуице 2013. године, са темом:

¹ Говори на комеморацији одржаној у част др Петрије Јовичић 29. октобра 2018. године у Етнографском институту САНУ.

Феминистичке конструкције у визуелним наративима сликарки на темељима психоаналитичких искустава.

У периоду 1996–1997. године радила је као сарадник у настави на катедри Цртање и сликање у класи проф. Милана Блануше. Као члан групе уметника и стручњака Завода за заштиту споменика из Београда (1996), а под руководством проф. Звонимира Зековића, радила је рестаурацију и конзервацију манастира Пећка Патријаршија у Пећи. Рестаурацију и конзервацију Саборне Цркве у Београду (горњи сликани део цркве) радила је у саставу Народног музеја у Београду (1997), под руководством проф. Гордане Кусовац. Самостално је реализовала мозаик *Свети Ђорђе убија аждају* и прозорска витражна окна у цркви Свети Ђорђе у Приликама (1998). Колективно је живописала у цркви Свети Ђорђе у Приликама са сликарским огранком радионице манастира Жича (1998). У статусу самосталног уметника провела је тринаест година (2001–2014). Истакла се и својим делима и као члан бројних ликовних удружења. На Европском универзитету Брчко дистрикт и Калоос Тузла по позиву је држала предавања и стекла звање доцента (2013). Именована је за судског вештака (2014) за област Примењене уметности, ужа специјалност – Сликаство. Била је научни сарадник у Етнографском институту САНУ, од 2014. године, на пројекту бр. 47016 – *Интердисциплинарно истраживање културног и језичког наслеђа Србије. Израда мултимедијалног интернет портала „Појмовник српске културе“*.

Њен богат научни и уметнички опус маркиран је упечатљивим делима. За своја уметничка остварења награђена је бројним престижним наградама и признањима у земљи и иностранству. Остварила је петнаест самосталних и 130 колективних изложби. Својим вредним и упорним радом дала је значајан допринос – као неуморни истраживач на пољу науке и као уметник на пољу сликарства. Њену библиографију, поред научних радова, краси и монографија: *Феминизам у наративу сликарки*. (Посебна издања – Задужбина Андрејевић, Београд), те бројна учешћа на научним скуповима.

Уметници и уметност Србије ван српских граница наслов је последњег текста који је Петрија Јовичић написала, а који објављујемо постхумно у овом броју *Гласника Етнографског института САНУ*. Овај рад показује њену неисцрпну истраживачку енергију, коју је задржала упркос тешкој болести. Петријина посвећеност научном раду резултирала је проширивањем видика српске етнологије и антропологије, пре свега у правцу антропологије ликовне уметности.

Петрија Јовичић је била ликовни уредник бројних научних монографија, оставивши и на тај начин снажан ауторски печат и незабораван траг у раду Етнографског института САНУ. Пожртвована и хумана, учествовала је и у више хуманитарних акција. Свеукупна њена научна, уметничка и предавачка делатност, али и посвећеност, топлина и отвореност са којом је приступала сваком послу и свакој особи, драгоцене су заоставштина. Због тога су речи које јој посвећујем више од сећања: оне су израз захвалности што је својим присуством оплемењила наше животе.

Драгана Радојичић

Неописиво ми је болно да данас говорим на Петријиној комеморацији, уместо да говорим на отварању њене изложбе или на промоцији књиге. То доживљавам као неку врсту космичке неправде, јер познајем мало људи који у себи имају толику животност, ведрину, стваралачки порив и жељу да од овог света својим постојањем и деловањем начине боље место, као што их је Петрија имала. Тешко ми пада и да о њој говорим у прошлом времену. За такве људе и такве ствараоце треба резервисати садашње време. А Петрија јесте стваралац у најбољем смислу те речи. Зато желим да говорим пре свега о Петрији-уметници, о сликама које је оставила на платнима, али и о сликама које је, као пријатељица, оставила у мом сећању.

Петрија је и као сликарка била – антрополог. Антрополог, не само као особа која научно и објективно изучава људе и њихову културу, већ и као особа која их дубоко осећа и разуме. Њен уметнички рукопис био је обележен експресионизмом, фокусиран на интимно, дубоко емотивно доживљавање човека и људских творевина. Једна од њених сликарских преокупација био је – град. И то не град као урбана џунгла, место на коме се одвија подмукла борба за опстанак, прикривена танком глазуrom цивилизованости, и у коме лутају бодлеровски изгубљене душе, осуђене на самоћу и неразумевање, већ напротив – град као мера цивилизованости, људскости и доброхотног заједништва које нам заправо омогућава да будемо индивидуе, аристотеловски град који је „првотнији него дом и сваки поједини од нас” и који је створен по „мери досега људског гласа“. Град је, у Петријином стваралаштву, а то је, знам, израз њеног најинтимнијег уверења, заправо место зближавања људи ради договора и споразума, или, да цитирам Петријине речи из једног интервјуа: „место које повезује и окупља веселе људе без предрасуда”.

Лепота Петријиних слика садржана је управо у овој идеји *повезивања веселих људи без предрасуда*, и зато су њене слике градова, баш као и она сама, уосталом, биле прожете светлошћу, веселим бојама и топлим емоцијама, али и снагом коју оптимистична вера у хуманост и лепоту људског бића доноси. Њен је сликарски израз стога обележен неусиљеношћу, енергичним, гестуалним потезом, слободном организацијом композиције и трансформацијом познатог, навиклог и неприметног облика до апстрактне експресије унутрашњег бића и симбола креативног људског порива који надилази ограничења.

На њеним се сликама свакодневни, обични детаљи градских улица, тргова, кровова и прозора преображавају у покретни празник, у прославу живота и људске, истовремено крхке и моћне потребе да ствара и да за собом остави траг. Њене су слике градова вибрантне, ритмичне и веселе, на њима нема суморних детаља, али ни грандиозних симбола препознатљивости и моћи. Петрија слика забачене, неупадљиве кутке интимности и свакодневних малих, људских радости, чија је привидна неугледност раскошно преображена љубављу. Она слика град у коме људи живе и осећају, слика град као место међусобних дијалога и сусрета са сопственим бићем. Њене су слике прожете дубоком, проживљеном и промишљеном, нимало лакомисленом ведрином и жељом да оно најбоље у нама постане стварност. Извесна уметничка интерпретативна дереализација ту је у служби хуманости, јер је Петријин и људски и уметнички импулс био тај да види и ствара добро. Иако су људске фигуре на овим сликама града изостављене или

неприметне, она заправо слика интимно биће човека и људску заједницу и прегалаштво.

Слике градова на Петријним платнима у мом се сећању преплићу са интимним сликама дружења и сарадње у Етнографском институту САНУ. Заглављене међу небројеним књигама и прашњавом архивом, упркос тамним тоновима намештаја и слабој светлости са прозора окренутог према неугледном дворишту из кога допиру гласови свакодневних животних драма наших суседа и мириси кухиње оближње пекаре (све је интимно и најдубље људско обично скривено и није превише репрезентативно у цивилизацији фокусираној на моћ), ми смо, ипак, док смо разговарале – биле срећне. Ја, зато што сам се радовала сваком њеном доласку након терапија, веселим бојама које је носила, као живо платно оптимизма, њеној лепоти и ведрини којој ни патња није могла да науди, а она, надам се, зато што има саговорника који је разуме и који јој се радује. То је било углавном прећутно разумевање, јер Петријина је емотивност била дискретна, без натрухе патетике и театралности. (Надам се да овим емотивним речима нисам прешла меру њене племените скромности.) Та је блискост резултирала и неким заједничким научним радовима – о сликарству Зоре Петровић и Милене Павловић-Барили, и о Београду у Пекићевом роману *Ходочашћа Арсенија Његована*. Који су битни, када се све коначно сведе, у оној мери у којој преносе поруку људскости и разумевања. Јер то је крајњи смисао и уметности и хуманистике.

Суштинска процена нечије вредности дешава се, нажалост, обично након његове смрти и такође је дубоко интимна, некада и неизговорена. Људи често тада кажу – „шта му вреде све титуле, признања, успех, моћ или слава, када је био ...“. Или, након смрти ретких и драгоцених људи, попут Петрије, једноставно изговоре – „Био је / била је добар човек“. И истински, искрено жале, чак и они који ту особу нису превише блиско упознали. Нема веће похвале и признања од те љубављу и поштовањем прожете жалости.

За Петрију се једино може рећи да је добра и лепа особа, било да је посматрамо из дистанциране или из блиске, пријатељске перспективе. И због тога желим да њене речи о граду, које се могу применити на било коју форму људске заједнице, упамтимо и да Етнографски институт, чувајући сећање на њу, буде и остане „место које повезује и окупља веселе људе без предрасуда“.

Хвала ти, Петрија.

Ивана Башић

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

39(05)

Гласник Етнографског института = Bulletin of the Institute of Ethnography /

главни и одговорни уредник Драгана Радојичић. – Књ. 1, бр 1/2 (1952) –
Београд : Етнографски институт САНУ (Кнез Михаилова 36/IV), 1952 –
(Београд : Академска издања). – 24 cm

Три пута годишње. - Друго издање на другом медијуму: Гласник
Етнографског института САНУ (Online) = ISSN 2334-8259
ISSN 0350-0861 = Гласник Етнографског института
COBISS. SR-ID 15882242